

Pino Roveredo

DRAGO BIĆE

Naslov izvornika:

Caracreatura, ISBN 978-88-58-75677-5

© Giunti Editore S.p.A. / Bompiani, Firenze-Milano

2007 First edition published under Bompiani imprint

www.giunti.it

www.bompiani.it

© Za hrvatsko izdanje Lector, 2023.

© Za prijevod Maja Winkler i Lector, 2023.

ISBN 978-953-8361-16-6

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem 150619087.

Sva prava pridržana. Nijedan se dio bez prethodnog dopuštenja nakladnika ne smije umnožavati ili koristiti u bilo kojem obliku ili na bilo koji način.

PINO ROVEREDO

DRAGO BIĆE

S talijanskoga prevela

Maja Winkler

Rijeka, 2023.

*Posvećeno svim ženama, Madonama, koje su me svojim suzama,
mišićima, uzdasima, snovima, molitvama, pljuvačkama, krvlju,
strahovima, strastima, znojem, vremenom, srcem,
ljubavlju, ljubavlju, ljubavlju i opet ljubavlju...
naučile što je majka.*

Pino

1.

RAZBIJENA BANDA KASKADA

Veliku prašinu u gradu podignula je impozantna akcija protiv droge nazvana „Kaskadom”, koju su ovih dana provodile policijske snage uz koordinaciju središnjega kriminalističkog odjela i direkcije za suzbijanje zloporabe droga Službe javne sigurnosti.

Ta je akcija rezultirala prijavama ukupno stotinjak osoba od kojih je desetak uhićeno na djelu, a još ih je dvanaest uhićeno u sklopu mjera opreza koje je izdao istražni sudac.

Drago biće, tek je prošlo pet minuta otkad sam upalila svjetlo „dobroga jutra“, a već me obuzela želja da ga isključim za „laku noć“.

Kad bi se mene pitalo, budila bih se samo da službeno potvrdim svoju prisutnost, a onda bih se podala tami dviju tableta *Tavora* da odradim ono što mi preostaje od života.

Gospo od Samoće, kad bi samo znala kako su teški dani koji se izmjenjuju bez ikakvih događaja.

Svaki put kad želim nadjenuti ime i broj koji živim, moram poći i tražiti ga po kalendaru s naočalama i prstom. Dvadeset prvi studenoga! Gospo od Zdravlja! Srijeda!

Srijeda! Sutra je četvrtak, prekosutra petak, pa subota, i tako dalje, pa iznova ponedjeljak, utorak i... ponovno srijeda.

Divna stvar! Srijeda koja će biti ista ona srijeda od prošle srijede ili će biti isti pljunuti jučerašnji utorak, koji je bilo isti prekjucerašnji petak ili isti četvrtak koji nastupa sutra, jer za one koji su izgubili moment iznenađenja ionako svi dani i svi brojevi imaju isti okus i jednako zbumuju.

Sveti Bože! Kada će doći nedjelja? KADA?!... Već je dvije godine čekam! Dovoljna bi mi bila jedna u svakih šest mjeseci! Ali ne, ništa, ništa, ništa...

Drago biće, da samo znaš kako je teško svakoga dana živjeti nepokretnost jednog te istog dana i nemati na raspolaganju jad dana uoči nečega, napetost isteklog roka ili preskakanje sitnog cilja koji zaokružujemo emocijom crvene olovke. Ovdje jedina stvar koja ima isključivost kretanja jest prokletstvo mojih godina koje jure prema starosti i nikada te neće moći sustići!

Gospo od Milosti, koja samilosti nema, pet je minuta prošlo otkad sam uključila svjetlo „dobroga jutra“, a već mi se u glavi zapalio bijes dug kao cijela zima. Možda je to zbog vremena! Da samo vidiš kako kiši, zlato moje!

Tri su dana otkako kiša neprestano pada i pleše oko mene. Bez prekida.

Katkad vodene kapi padaju lagano poput valcera, kojiput pak strogo poput tanga, a pokatkad opet jure sinkopiranim gnjevom tuče. Čak je i oluja, koja se probudi i urliče samo kako bi privukla pozornost i smetala, prestala u meni buditi trzaje od straha. Samo se svjetlost u svjetiljci strese kao tri sekunde *rock'n'rolla*, pa se potom sve vrati u prijašnji položaj. Kiši, kiši i kiši...

Drago biće, tri su dana otkako kišne kapi uporno lupaju po prozoru i bez pardona preskaču staklo i uvlače se u zimicu sve dok se ne izgube u kostima. Kad bi mi barem poslužile da mi speru ovu tjeskobu koju imam svuda po sebi i koja, dovraga, nema nimalo volje za plesom.

Da si tu, sve bi bilo drukčije, izvrnula bih si kožu i oči i otresla bih sve muke koje me more, dopustila bih svome pogledu i staroj pokretljivosti tijela užitak plesanja zagrljena tvojom prisutnošću.

Odgovarao bi mi i tvoj umor, ogorčenost zbog bijesa ili neki od onih đavoljih nemira koje si obično osjećao kad si imao tu hitnu potrebu. Danas bih tresnula o stol taj komad života koji mi preostaje, kad bih samo mogla stisnuti se uz tvoje zlo, umjesto da sad ovdje paralizirana ispaštam kaznu tvoje odsutnosti.

Oh, kako bih rado da se mogu žaliti zbog unošenja kišobrana koji kapaju po podu, zadovoljiti nastali nemir zapodijevanjem svađe, kako bih voljela spasiti se prepirkom i primijetiti kako, osim mojega glasa, tu postoji i vezani odgovor. Ali ovdje samo ostaje kukavištvo tišine i nepravda odsutnosti.

Gospo, koju bih tako htjela ispsovati! JE LI OVO PRAVDA?

Pitam se i odgovaram, dala sam sve što sam imala: kožu, mišiće, vrijeme, suze, uzdahe, snove, a onda i molitve, krv, pljuvačku, tjeskobe, strahove, znoj, srce, ljubav, ljubav, ljubav i opet ljubav, samo kako bih od smrtonosne bolesti samoće zaštitila svoju potrebu da volim! A sad? Gospa me ne želi pogledati, sad se nalazim ovdje, gola, bez zagrljaja, bez topline, prisiljena plaćati prokletstvo pakla. Proklet bio ovaj svijet, izrodnički, kukavički, svinjski, gnjusan, pokvaren, dođe mi da povratim. Je li to pravedno? To je pravda?

Nepotrebni bjesovi, koji poput kapi kapaju, diraju i bespotrebno buše bol jer ti i dalje ne dolaziš, ovdje sve šuti, a u tišini i dalje dosadno kiši, kiši i kiši...

Povremeno se pokušam trgnuti i, rasprostrijevši samoću po sobi, pokušavam se pretvoriti u par, u hibrid, u rulju, pa si tako pravim društvo obraćajući se sebi višim glasom.

I tako, dok se kazaljke i dalje okreću, ali ne prolaze, govorim sebi, slušam se i odgovaram si, a onda, već prema raspoloženju: mijenjam se i iznenađujem se, dajem si za pravo i optužujem se, obeshrabrujem se i pohvaljujem se, osmjejujem se na uobičajene šale i od udarca nezadovoljstva utješim se pridižući se sama. Kadšto, kad raspolažem snagom, naizmjence se, kako bi mi doživljaj društva bio vjerodostojniji, smještam na svaku od četiriju stolica u kuhinji i svakoj od njih dodijelim jedan lik i ton. Na naslonu smještenu južno obično zapadnem u šapat depresije, na onome zapadno dopustim si euforiju brbljavosti, na istočnom se odmaram mrmljanjem koje tek blago podsjeća na laskavost, a, kad zaradim mjesto na sjeveru, ono na čelu stola, tad si dopustim visok glas prepotencije i privilegij udarca šakom po drvetu.

I nastavljam tako dok se ne umorim, a to neizbjegno završava tako da se posvađam i izvrijeđam, pa se uvrijedim i zamjeram, te si odlučim uskratiti pozdrav i razgovor te si nametnem inačenje šutnjom.

To sam radila i s tobom kad si bio malen i kad bi svako toliko ovu kuću ispunjavao svojim histeričnim ispadima, koji su veoma ometali tvoga oca dok je čitao novine, telefonske razgovore s mojom majkom i lako uvredljiva raspoloženja susjeda ispod, iznad, sa strane...

– Sad bi bilo dosta! Uzmi strip, podi u kuhinju i da više nisam čula ni riječ! Jasno?...

Ni riječ!

A onda bih s roditeljskom samilošću prelazila preko tvojih kazni, ostavljajući te u kutovima svojih očiju. U kutovima koji su te vidjeli kako odrastaš, jer često si sam sebi nametao tu kuhinjsku izolaciju i, kada te na to nije prisiljavala kazna, oči bi upro kroz prozor

na kojemu je tada još bilo dobrote sunca i sate provodio u razmišljanju, razmišljanju, razmišljanju...

Pa o čemu si to, zaboga, razmišlja?

Jesi li možda razmišljaš o onoj nesreći koja je rasla u tebi, koju te nikad nismo naučili ispričavati i koju zato nikad nismo uspjeli prepoznati? Jesi li razmišljaš o onoj svojoj stidljivosti, koja te u svojoj krutosti prisiljavala da popodneva provodiš u kući jer, kad god bi se nalazio s prijateljima, hrabrost da izustiš riječi zamrla bi ti na usnama? Ili si možda razmišljaš o svim onim malenim tugama koje si ljubomorno čuvaš i koje su odrastanjem postale velike tuge, tjeskobe, strahovi, anksioznosti, sve dok se nisu pretvorile u svakodnevne obroke za hranjenje demona? O tome si razmišljaš? ...

Drago biće, da je život igra, kunem se, smjesta bih uzela kockice i ponovno ih bacala, a onda bih gurnula glavu u ušće tvojih muka, da otkrijem gdje je umrla tvoja radost življenja. Da, znam da sam izrekla glupost, no, kad u tijelu nosiš očajanje, inteligentne se stvari ne uspijevaju uskovitlati.

Danas, kad nemam više ničega što bih mogla igrati, od spoznaje da sam ja tu, a da mi ti nedostaješ, udaram nogama o pod, lupam šakama po stolu i zidovima dovikujem svoj bijes a da se iz toga ništa ne izrodi. Ovdje nitko više ne čita novine, telefon je prestao zvoniti, a susjedi odozdo, odozgo i sa strane ne usuđuju se smetati me svojim pritužbama.

A kad sam pak potištenija od uobičajene snuždenosti, kako ne bih patila od tvojih misli ili umrla od tišine, poput sedativa koji umrtvljuje, uključujem televizor i prepuštam se ništavilu...

Eto, na drugom programu pucaju, na prvome se mole, na četvrtom prodaju lonce pune nostalgičnih gluposti. Na trećem razglaba jedan, deset, stotinu političara, a svi govore iste stvari, i ja zadrijemam, te me razbudi plač prevarena muža koji se sažalijeva na petom programu. Na sedmom se vrti sapunica bez glave i repa, na devetom je parada djevojaka s velikim sisama koje namiguju telefonskim pozivima prostaka, a na programu kojemu više ne znam broj jedna vještica ružna kao smrt baca karte i govori: *Onima rođenima u znaku Vage slijedi mjesec sreće i bogatstva!*

Ma nek' se goni u...

Da, znam, znam, zaklela sam se da više neću psovati!

– *Marina, to nije lijepo čuti, a pogotovo iz ženskih ust!*

Uvijek mi je to govorio tvoj tata, kao i moja majka, i uvijek mi je to naglašavao onaj izrod od moga kuma koji mi je, kad god bih pretjerala, u usta gurao žlicu octa! Kad je otisao taj koji nikad nije bio moje krvi, pozdravila sam ga na svoj način, a onda sam za oprost što mu te riječi posvećujem, gutala po žlicu za svaku riječ i gotovo sam ispila cijelu bocu!

Boce octa, kišni plesovi i koncerti tišine danas mi sakate jezik i sprječavaju me da potrošim sav bijes koji mi se vitla u tijelu!

Gospo od Ravnodušnosti, do jučer dovoljna je bila naša prisutnost da bi se vratila snaga rulje. Jučer smo utroje, ja, ti i tvoj otac, uspijevali ispuniti sobe, tišinu i život čak samo mirisima. A onda je stigao bog tjeskobe i jednim je potezom rezerviranim za nesretnike oduzeo vizu propusnicu naše sreće.

Tako nam je dobro bilo zajedno, nikomu nismo smetali i jedino što smo tražili bilo je živjeti život u miru, bez pompe i aplauza. Dovoljna nam je bila sloboda zajedničkog bivanja. Jesmo li previše tražili? Vama gore se obraćam, vama koji ste godinama skupljali moje molbe i moje molitve a da mi niste uzvratili kršćanskom pažnjom nekog sveca zaštitnika! Majku mu!... ZAR VAM SE ČINI PRAVEDNO TAKO LOŠE POSTUPATI S NADOM???

Drago biće, već je neko vrijeme u našoj kući nesreća neprekidno noseća i sva sreća da si povremeno priušti časak odmora da se porodi bez bolnoga krika. Prošli tjedan, baš dok sam drijemala pred televizorom, odjednom sam čula neki prasak i, kad sam otvorila oči, našla sam se obavijena potpunim mrakom.

Ne, nikakav kratki spoj ni pregrijani ventili ni privremeni nestanak struje, već jednostavno ažurnost distributera električne energije koji mi je uskratio dostavu kao kaznu za moja vječna dugovanja!

Da vidiš kako nerealno izgleda mrak kad ga nisi sam odabral.

Isprva mi se taj mrak činio tjesnim poput tjeskobe, pa sam se satima dozivala i odgovarala samoj sebi, a, što bih jače urlala, to bi mi se strah više gubio u širokim prsnim udisajima. A potom, nakon što sam sobu ispunila glasovima, počela sam se kretati teškim koracima uz oprezne ruke i ondje se silina tjeskobe proširila do mračnoga beskraja pustinje. Kako sam se kretala, tako sam osjećala da me napada vojska uglova i prepreka, a zatim sam, što je najgore, osjetila da me preplavila prisutnost nečega u kući. Odjednom sam osjetila šuškanje miševa koji su se muvali oko mojih nogu, kapanje iz sudopera pretvorilo se u pljuštanje kiše, dosada nekog šapta pretvorila se u razgovor, potom i kucanje čaša u stilu zdravice, zveket pribora za jelo, otvaranje ladica te zvuk udaranja vrata o ormar. Kako bih se spasila od svih tih lupeža, kukavica, hulja i delinkvenata koji su mi opsjeli kuću, skupila sam

sve preostale mi snage i, vukući za sobom paralizu straha, prišla sam prozoru. Sjećam se da sam ga ondje rastvorila i, izvukavši iz sebe svu silinu glasa koji sam imala u grlu, zaurlala:
Ako se približite, bacit će se!

Tu sam opomenu, sigurno, izgovorila više od stotinu puta, a onda sam se umorila i dopustila da skliznem na pod te sam tako prespavala cijelu noć uz otvoren prozor.

Bilo je jutro kad sam se probudila, polomljenih kostiju, no prosvijetljena olakšanjem prirodne rasvjete, dok su u sobi stolice, ormari, žlice i vilice i čaše, svi bili na svojim mjestima. I tada sam, kako bih izbjegla još jedan noćni delirij, po kući rasporedila svijeće.

U šest navečer činilo se kao da sam na groblju. Priznajem ti, tijekom prvoga sata spopao me da ti ne kažem kakav plač, a, kad je davanje oduška završilo, nastavila sam trošiti život čak i bez snage svjetiljke. Okružena treperavim plamičcima svijeća odlazila sam piškiti, grijala sam juhu, zabavljala se časkanjem, potom sam potražila krevet, pomolila se Gospu ruku skorenih od voska, puhnula u plamičke i utrnula dan.

Sva sreća da je idućega jutra stigla općinska socijalna radnica koja se, pomalo iznervirana činjenicom da je pola sata zvonila na bezvučno zvono, smjestila između dviju crvenih svijeća i počela svoju istragu usmjerenu na mjerjenje moga siromaštva.

* * *

– Dakle, čitajući ovaj dosje, vidim da je vaša situacija poprilično teška! I dalje živite sami?

– (Sama, ja? Ne, čujte, pogriješili ste, ja svakoga dana ovdje priređujem zabave! Jučer nas je bilo trideset! Imali smo veliku večeru uz svijeće! Da samo znate kako smo se zabavili!) Da, gospodo, sama sam... nažalost!

– Žao mi je! A koliki su vam prihodi?

– (Eh, gledajte, ako hoćete, zvat će svog računovođu ili će tražiti izvod od svojih kreditnih institucija. Želite li da kontaktiram svoju švicarsku banku?) Primam općinsku pomoć, otprilike četiristo eura na mjesec.

– Vidim da tu piše da ne radite! Jeste li pokušali na zavodu za zapošljavanje?

– (Uz sve svoje obaveze? Teretana, krojačice, jahanje, kozmetičarke, prijatelji, bridž, aperitivi, kazališta, večere...) Jesam, jesam, gospodo, ali ne služi me zdravlje...

– Imate li kakvu liječničku potvrdu?

– (Želite li potvrdu o „zdravoj nesreći“? Ili radije onu o „krepkom očaju“? Ako vas zanima, mogu potražiti nešto i o tragediji!) Gospođo, ako vam treba, mogu je izvaditi i onda... vam donijeti...

– Čujte, u vezi s isključenjem struje...

– (Čekajte, dajte da pogodim! Kladim se da ste mi dovezli kamion svijeća? Uljnu lampu? Nekoliko kutija tableta za spavanje?) Još mi se to nikad nije dogodilo, znate! Vjerujte, ja bih željela platiti, ali kako će, gospođo, kako...

– Ovaj put ćemo se za to pobrinuti mi iz općine, a onda ćemo vidjeti...

– (Da, a onda ćemo vidjeti, možda ćete mi urediti da svakodnevno živim po dva jutra ili ćete mi objesiti neku reklamu blizu prozora ili ćete mi zabraniti da se služim očima, pa mi neće ni trebati svjetlost!) Ne znam kako da vam zahvalim, gospođo, da samo znate kakve ste me muke riješili...

– Doviđenja. I sretno!

– Hvala vam i neka vam Bog dade zdravlja!

* * *

Ta socijalna radnica bila je dar s neba i, unatoč tomu što je u meni izazvala težak osjećaj poniženja, bila sam sretna što sam je upoznala. Kad samo pomislim da nisam htjela niti otvoriti vrata.

Danas ima dva dana da su mi vratili struju, ali, sad kad mogu nadzirati mrak, povremeno znam i dalje iskoristiti intimni plam svijeće.

Učinila sam to i jučer navečer, kad sam u najpotpunijoj tišini pribjegla jednoj staroj navici: prislonila uho na vrata i slušala zvuke sa stubišta.

Već ih sve poznajem napamet.

Potpeticke koje gaze poput tipki pisaćega stroja pripadaju gospođici Miriam. Nesinkronizirani hod onoga tko je prisiljen osvajati svaku stubu objema nogama pripada dragoj Adriani, koja mora nositi dvoje djece na rukama i jednu aktivnu trudnoću. Kad god prolazi, molim sve Bogorodice svijeta da je nikad u životu ne zapadne da krati vrijeme slušanjem na vratima. A polagan hod umora i dug dah psovki pripadaju pak staroj Mafaldi.

– Prokleti smradovi! ...Sve starce treba staviti u prizemlje! A mladi neka gaze do tavana! Koga vraka svakoga dana moram tim prokletim stubama, sve su više, sve su dulje...
SMRADOVI!...

Isprekidan korak koji napada svaku stubu šepavi je hod gospođe Marcelle, koja svojih šezdeset godina održava živahnima obavljujući uslužne poslove. – *Marcella, hoćeš li mi kupiti novine? Marcella, ako ideš do kemijske čistionice, možeš li podignuti i moje odijelo?*

Marcella, zaboravila sam kruh. Možeš li ti? – Ritam s dvije stube i pjesmom pripada dragom Bruni ili Brunici, kako ga zovu nepristojni susjedi. Kad god prolazi pokraj mojih vrata, uvijek pristojno pozdravi i pošalje poljubac. – Bok, Marina!

U ponoć, točan poput Pepeljuge, penje se stari Giordano vukući korak. Ako je pio bijelo vino, psovke mu pokreću uspon, a, ako je pio crno vino, uspon mu olakšava popratna pjesma.

U ponoć i dvadeset, kao svakog dana, zaključana su i zadnja vrata, isključena je svaka glazba i kuća je utonula u san. Točno sekundu poslije stigla je tjeskoba. I tad sam, kao i svakog dana, pritisnula uho na vrata najjače što sam mogla i nadala se, molila i preklinjala da ponovno začujem tvoj korak.

Kad si bio dijete, svoj si mi dolazak najavljavao zviždukom.

Onda si odrastao, a ja sam naučila prepoznavati tvoj povratak po zvuku tvoga mopeda.

Onda si odrastao, a zbog tvojih bespoštrednih rasporeda dolazaka i odlazaka postala sam noćni čuvar.

Onda si odrastao, a ja sam morala silaziti kako bih skupljala tvoje umore koji bi usnuli na stubištu.

Onda si odrastao i našao si druga stubišta i druge kuće i prestao si se vraćati, a ja sam se noćima lijepila za vrata, moleći milost nekog zvuka.

Kako bih sada voljela imati priliku čuti taj zvuk i ponovno proživjeti taj osjećaj da mogu sići i kupiti te. Skupiti tebe i tvoje tijelo iscrpljeno od nereda, uvijeno u prljavu odjeću koja se valjala po bogzna kakvim ljudskim deponijima. Skupiti tebe i tvoje oči usnule u laži sna i tvoje beživotne ruke razderane mrljama uvrede. Kako bih voljela da mogu podignuti tvoju kičmu bez mišića i nasloniti je na svoju, pa se vući po stubama i domoći se mira naše kuće, gdje ne puše kurvanjski vjetar niti te spopada prokleti iskušenje oluje zamaskirane u privid sunca.

Kako bih voljela, časna riječ, da mi se vrati napetost zbog sirene koja svira od straha. Bit će da su ambulantna kola, bit će da je policija, bit će da je hitna koja intervenira hitno, istraga koja istražuje, bit će sigurnost da će moći zagrliti jedno biće i urlati: *Moj sin je ovdje! Moj sin je ovdje! Moj sin...*

No, naprotiv...

Pst! Uvijek samo tišina!

Prođe mačka, prođe miš, prođe brzina da... ali nema ničega, nikoga, samo je tu moja tjeskoba koja ubrzava zvuk da.

Među uhićenima su, čini se, i poznate osobe iz lokalne kriminalne zajednice te pojedini predstavnici albanskoga podzemlja. No veliko iznenađenje izaziva i to što se među privedenima (iako još nisu objavljene opće informacije, jer istraga je još u tijeku) nalazi nekolicina nesumnjivih građana, od kojih su se neki dosad teretili tek za manja kaznena djela protiv imovine, dok drugi nikad nisu bili upleteni u kriminalna djela. Među privedenima je petero nekažnjavanih, dvojica vlasnika lokal-a, podvornik srednje škole pa i čak jedan student.

Drago biće, već tri dana ne prestaje kišiti!

Već je prošlo tri, stotinu, tisuću, milijun sati, pa kao u igri „četiriju stolica“ samo odskakujem od kreveta do kauča, od kauča do stolca, od stolca do kreveta, a pritom me neprestano prati vojska upitnika koji mi se zabijaju u misli poput noževa u meso.

Pa kada sam pogriješila? Gdje sam pogriješila? Kako sam pogriješila? Koliko sam pogriješila? Jesam li to mogla popraviti? Koliko će to plaćati? Je li ovoliko dovoljno? Trebam li još što dodati? Kad će stići račun? Gdje je spas?...

Bože sveti i Gospo, da mi je barem mišić ravnodušnih, sve bih te muke izokrenula i pretvorila ih u kuke, a na njih bih objesila svu glad za istinom koja se u meni vrti i ostavila bih je da se isuši sve dok se ne pretvori u amneziju.

Kažem, ma je li moguće da nitko nema milosti svete da mi dopusti malo odmora i da mi ponudi velikodušnost nestanka? Znaš, kako bih voljela umrijjeti dok tebe sanjam: tako bih ostala gdje jesam i nitko me nikad više ne bi mogao odvojiti od tebe!

Drago biće, uz toliko jurnjave i potraga oduzela sam si čak i vrijeme za njegu.

Godine su prošle otkad sam prestala izmjenjivati nježnosti, pa si ni moja koža više ne dopušta nježnost kreme. Čak su i moje oči, umorne od miješanja suza s maskarom, izgubile rub i boju. Nekoć su mi bile zelene, zadnji put kad sam ih pogledala, djelovale su mi zimski smeđe. Kosa se tu i tamo sivilom žali na umor, a ja se više protiv toga ne borim, puštam ju da mi raste kako želi! Ne pazim više ni na liniju i jedem ono na što najdem: bolesne juhe,

ravnodušne čorbe, jednostrano pržene kajgane te prekuhanu tjesteninu bez soli. Katkad se probudim s konzervama tune, a zaspim uz šalicu kave. Jedem malo i jedem često, kao čiraši. Kruh i maslac, kruh i sir, ali najčešće kruh i tjeskobu i da samo vidiš kako to, zaboga, deblja! Ali koga briga! Nikomu se više ne moram svidjeti, a ni meni se nitko ne može plasirati u absurdnu pretpostavku sviđanja.

Neki dan, prije nego što je počela kiša, sat nakon što su mi uključili struju, došao mi je u posjet stric Marcello, dovukao mi je u stan uobičajeni miris naftalina i nudio mi uobičajene kekse od kokosa tvrde kao kamen. Već je više od dvije i pol godine kako mi kuca na vrata i dolazi me napadati, a još nije shvatio da ovdje unutra nema ni milimetra prostora za osvajanje.

Čim je ušao, zabezeknuo se zbog nereda i zbog voska svjeća posvuda po stanu, a onda me pogledao i, razrogačivši oči i usta, sasuo mi: – *Bože sveti, pa na što nalikuješ?*...

A ja sam, odbacujući njegov pogled i slijedeći ramenima, pribjegla uobičajenoj banalnosti tipa: – *Bože moj, vidiš ti ovo vrijeme?*

Ali on nije reagirao, svojim paraliziranim pogledom i usta razjapljenih poput kratera ustrajao je na znatiželji i, opkolivši me, počeo kružiti oko mene i ispunjavati me nemirom.

– *Kažem, jesli se ti pogledala? A kuća ti je pravi svinjac! Izgledaš gore od skitnice! Jesli bolesna? Treba li ti nešto? Bože moj, kako je gadan ovaj vosak! Oči su ti... Kao da si bolesna! A i koža, vidi kakve ti je boje ten! Nisi valjda počela piti, ha? Jesli bila kod doktora?...*

Te sam si njegove riječi ubacila u lijevo uho i smjesta ih izbacila kroz desno. Ulazile su i izlazile ne ostavljući traga dok je on suzivao krug oko mene i snagom svoga glasa hranio svoj napad.

– *U redu, ti si zbilja primila udarce koji bi smlavili i bika, ali hajde, pa ne možeš se predati tek tako! Pogledaj se, izgledaš mi kao neka sedamdesetogodišnja starica! Dovraga, Marina, pa pedeset ti je godina, a s pedeset još imamo snage pregaziti svijet! Uglavnom, među nama rečeno: daj skupi muda!... Koji ti je vrag, pa imaj malo dostojanstva... Marina...*

I na riječ „dostojanstvo“ puknula samo kao atomska bomba. Uz nekoliko gesta i nadljudsku snagu bijesa uzela sam i njega i njegov smrad naftalina i sve zajedno zavitlala van niz stubište. Još sam za njim bacila njegove kekse od kokosa i svu razjarenost koju sam imala u tijelu...

Uz izbačaj sam mu poručila i da si spere riječi i usta prije negoli izgovori moje časno ime. Potom sam zaurlala neka si dobro ispolira kralježnicu prije nego što počne govoriti o mojem DOS-TO-JANS-TVU! Također sam mu poželjela i da se zadavi vlastitim jezikom pa da mu više ne padne napamet sumnjati u moje visoko čelo. I dok se on kotrlja, za njim sam bacila i prokletstvo, neka ga snađe nesreća kad god se iznova usudi posvetiti mi potraćene misli. A na zadnjim stubama koje su mu se ispriječile, savjetovala sam mu, za njegovo vlastito dobro, neka izbriše sva sjećanja i neka iz svoga bijednog mozga izbriše moju adresu. I za kraj, izvukavši iz sebe ono najgore, iz sveg sam srca za njim izbacila i svu svoju potrebu da ga pošaljem dovragna. – *Marcello, odjebi!* – Kazala sam to dvaput, jasno artikuliravši taj poziv: – OD-JE-BI!

Stric Marcello, preplašen poput miša, progutao je tri kata s lakoćom dvadesetogodišnjaka, a, kad je došao do izlaznih vrata, drhtavim je glasom svojih slinavih šezdeset godina izbacio iz sebe prosvjed tipa: – *Baš si prava odvratna nesretnica! ... Zar se tako postupa s bratom?*

Što, što?... Brat? Blagi Bože, ma kakav brat?

Marcello, meni nije ništa!

On i ja ne dijelimo ni najmanju moguću ili neprimjetnu kapljicu krvi, ni najminimalniju, pa ni nesvjesnu pretpostavku osjećaja koji bi rezultirao potrebom ili obvezom da pokazujemo bliskost. Ništa, čak ni kad bi se mikroskopom tražilo!

Marcello je moj brat po očuhu! Nametnuti „brat“ kojega sam podnosila, a stoga i prezirala svom snagom koju može imati naličje srca.

Bilo mi je šest godina kad su on i onaj gnusni monstrum od njegova oca, mog očuh, ušli u moj život i u moj dom. Koracima gospodara ispremiješali su mirise, a onda i izvrnuli navike i zaposjeli kutove. Ja sam poslana na kauč dnevnog boravka, „brat“ si je priskrbio slobodu moje malene sobe, a očuh tiranin nastanio se u glavnoj sobi, ukravši mi ujedno i topli majčin zagrljaj.

Deset godina „brat“ Marcello obraćao mi se jednosložnim grubostima ili bi izražavao nesnošljivost jer sam ga gnjavila.

– *Kako se zoveš?*

– *Ne gnjavi!*

- Hoćeš se igrati sa mnom?
- Ne gnjavi!
- Hoćeš li me naučiti tablicu množenja?
- Ne gnjavi!
- Mogu li ti pokazati svjedodžbu?
- Ne gnjavi!
- Marcellino... Hoćeš li me voditi u kino?...
- Dosta više! Kako da ti objasnim? NE GNJAVI ME! Inemoj me zvati Marcellino!

A onda sam narasla i, kad mi je bilo šesnaest, Marcello se naglo trgnuo i promijenio. Od tog je buđenja počeo upotrebljavati više riječi, razvlačiti osmijehe i slijediti me pozornošću fiksirana pogleda. Njegovi su pogledi virili kroz ključanicu kupaonice, prekapao mi je po ladicama ili bi mi zurio u noge kad bih nosila suknu deset centimetara iznad koljena. Osjećala sam te poglede na sebi, svako njegovo buljenje osjećala sam na sebi kao teret koji treba zaobići i izbjjeći, pa sam se za obranu od cijele te gmizave ljubavnosti i ja naučila jednosložnim neljubavnostima i iskazivanju nesnošljivosti nad njegovim gnjavažama.

- Zaboga, Marina, znaš li da se zbilja krasno razvijaš, baš fino...
- Ne gnjavi!
- Hoćeš da te otpratim u školu?
- Ne gnjavi!
- Je li ti tko već rekao da si lijepa?
- Ne gnjavi!
- Baš ti je lijepa ta haljina. Nova je?
- Ne gnjavi!
- Marina, Marinice..., podi sa svojim Marcellinom na pizzu.
- Dosta više! Kako da ti objasnim? NE GNJAVI ME!

Striko Marcello! Poznajem ga već više od četrdeset godina, čak i da krenem kopati, neću u njemu naći ništa vrijedno prepričavanja. Naposljetku, što bi se moglo ispričati o nekomu tko je odrastao trošeći oči i mozak na pornografske i sportske časopise i koji je morao pričekati povoljan trenutak jednoga ženskog miga da bi se odlučio zaljubiti i oženiti? Trideset je godina prošlo otkako ga je supruga napustila jer joj je, kako se šapuće po gradu, dojadilo

podnositi muža koji je nesposoban biti muško i dokazati se, osim kroz onu dosadnu mušku gimnastiku. Prođe brže negoli se uspiješ prekrižiti: tras, pljas i na spavanac!

Kad god vidim Marcella, kao da osjetim prisutnost pokvarene pojave njegova oca. On je bio zao, no Marcello je, nasreću, samo jadna budala. Ali fizički kao da su obojica izišla iz posve istovjetnoga ljigavog kalupa.

Poput njegova roditelja, Marcello ima jajastu glavu, trbušinu koja buja preko remena, goleme prste, crne nokte i uvihek gnušno znojave dlanove. Ima polagan, licemjeran glas i težak zadah osobe koja mora podnosići savjest koja nikad ne spava, a na strašno podbuhлом licu ima plosnat nos zbog kojega neodoljivo nalikuje na svinju! Poput njegova oca, i on se kreće kao svinja, gleda te svinjskim pogledom i, kad te dotakne, obuzme te gađenje kao da je riječ o svinji...

* * *

Mama, zašto ga voliš?

Bilo je popodne i on i ja bili smo sami kod kuće. On je ušao u moj boravak, prvo glumeći čudenje zato što nikog nema, a potom je sjeo na kauč do mene, koja sam bila udubljena u čitanje knjige.

Mama, zašto ga voliš?

Bila je to knjiga o životinjama, puna slika u boji, koju si mi stavila pod bor za Božić. Učinila mu se jako zanimljivom i, dok ju je gledao, gladio me po kosi, a, kad se okrenuo prema meni, ponudio mi je osmijeh kakav nikad u životu nisam vidjela.

Mama, zašto ga voliš?

U jednom je trenutku počeo okretati stranice, naslonivši svoju ruku na moju. Bila je znojna i to mi se gadilo. A onda je svoj plosnati nos približio mojemu licu i, promumljavši nešto što nisam razumjela, brzinom prijevare poljubio me u obraz.

Mama, zašto ga voliš?

Odmaknula sam se, ali on mi se približio, sve dok me nije zarobio u kutu. Ugledala sam mu osmijeh pun žutih zuba i dvije niti sline kako mu bježe niz usne. Potom je prestao listati i podvukao ruku ispod korica knjige.

Mama, zašto ga voliš?

I prestao je govoriti, prepustivši ton razgovora šumu teškog dahtanja. Kao u čarobnjačkom triku, ne shvativši i ne razumjevši ništa, osjetila sam kako njegova ruka hvata moju nogu, pa se nakon kraćeg okljevanja, ljugava i gadna, penje pod crvenu suknju škotskog uzorka.

Mama, zašto ga voliš?

Odjednom sam osjetila kako mi srce u grudima divlje lupa, kako mi vojska čekića bubnja po glavi i kako me od stopala naviše cijelu obuzima vatra. Ukrutila sam se kao neka stijena, kamen koji osjeća, koji vidi i koji ne uspijeva smoći hrabrosti da zauzme obrambeni stav.

Mama, zašto ga voliš?

On, bezobziran prema mojemu strahu i vrućini, prstom lijeve ruke primaknutim nosu naložio mi je apsolutnu tišinu. Prstima desne ruke dohvatio je guminu gaćicu koje mi je, i dalje me ljubeći, strguo, potegnuo i spustio do ruba koljena.

Mama, zašto ga voliš?

Svom snagom koju sam imala udahnuh zrak i ispraznih pluća, u pokušaju da se spasim očajničkim krikom, ali krik mi se prelomio u grlu. Njemu je znoj tekao s čela, želja mu je kuljala iz usana, a oči su mu se izbečile. Pokušala sam zaplakati, ali i suze su mi od tolikoga straha odbile poteći.

Mama, zašto ga voliš?

Njegova ruka nije prestala tonuti u osvojeni teritorij, dok su se meni teški željezni okovi vrtjeli oko glave i razuma. Vidjela sam životinje kako bježe iz knjige, kako knjiga pada na pod, kako se pod prevrće u strop i, zatvorivši oči, predala sam se gadosti koja mi je opsjedala tijelo.

Mama, zašto ga voliš?

U času kad mi je zavukao ruku pod potkošulju, a ja sam se molila da me smrt odnese odatle, odjednom je, Gospo od Milosrđa, stigao zvučni spas zvona, koji mi je poslan s neke poštanske adrese ili od samog Krista osobno! Din don!... Očuh, svinja, monstrum, gnus, smjesta je povukao ruku i požudu i oči i istog ga je trenutka snašao nemir krivca, pa sam smogla hrabrosti i glas...

Mama, zašto ga voliš?

Na samu naznaku mojega krika, očuh, svinja, monstrum, gnus začepio mi je usta rukom, što je više nalikovalo na šamar, i glasom zlikovaca naredio mi da navučem gaćice i da se uredim. Potom se uputio prema vratima i, popravivši odjeću, okrenuo se prema meni, pogledao me i zaprijetio: – Usudiš li se reći ijednu riječ, zadavit ću te octom!

Mama, zašto ga voliš?

Otišla sam u kupaonicu i ispovraćala sve svoje gađenje u nužnik! Bilo mi je deset godina i trebalo mi je još toliko da uspijem zaliječiti mržnju koju sam osjećala prema muškarcima i prema podlosti njihovih ruku.

* * *

Marcello će se, sa svojim naslijedjem svinje, vratiti jer on nema karaktera i lako mu je prestati truditi se da bude ogorčen i da zamjera. Za tjedan dana, maksimalno dva, kao da ništa nije bilo, ponovno će mi pokucati na vrata uz najgluplji osmijeh na licu i s gorčinom svojih kokosovih keksa ući će mi u kuću i ponovno pokušati napad. A ja ću, kao i obično, uložiti sve strpljenje koje imam, a potom ću puknuti i uz uvrede ga izbaciti iz kuće. A kad iziđe, ja ću ga kao i uvijek izvrijedati, pa popiti uobičajenu dozu octa kako bih okajala bezobraštinu ružnih riječi!

A ti si, naprotiv, uvijek mrzio ocat i volio mirnoću ulja. Svemu onomu što bi te snalazilo, nečujno i tiho, dopuštao si da sklizne i pluta u tebi.

Gospo od Skrovišta, ma kamo si strpao sva prokletstva demona koja su ti grickala misli i tu želju da izvrijedaš koja ti je razdirala tijelo, a kojoj nisi dao ni da šaptom iziđe, zbog straha da bismo mogli čuti tvoju jadikovku, kamo si je pospremao? I zašto, za Krista gluhonijemoga, nisi izvikao svu svoju kiselinu dok je u tvom životu izbjiao svjetski rat, a tvoj otac i ja smo dotle, slijepi od ljubavi, i dalje postavljali zastavice mira, iako mira bilo nije...

Ma, sveca mu, zar nije bio bolji ocat?

Da, dragi moj, od tolikog traženja i nenalaženja tebe, od tolikog nastojanja da ispunim tvoju odsutnost zanemarila sam konture života i odbacila vrijeme za njegu.

Zamisli, prije nekoliko mjeseci sva zrcala u kući prekrila sam listovima novinskog papira jer nisam više podnosila da u prolasku ugledam prizor svoje zapuštenosti.

U odrazu iznad kupaonskog umivaonika, kad se sjetim umiti lice i oprati zube, pred očima imam zalijepljen uvijek isti novinski oglas. Žena drži haljinu za rubove i kune se da bez trikova i prijevara s tri vrećice i dvije tablete za dva tjedna možeš izgubiti pet kila. Ja je gledam i, žvačući kletve i pastu za zube, i dalje se debljam.

A na velikom sam zrcalu u svojoj sobi rasprostrla dva cijela broja novina uz ne znam koliko metara selotejpa. Ondje mjesecima stoje veliki naslovi, izvanredne vijesti i stalno sve tamnije slike i prenose mi u vijek iste vijesti, kao da je vrijeme odlučilo stati.

Svakoga dana gore desno jedan kamikaza odleti u zrak u Iraku, odnoseći za sobom pedeset nedužnih žrtava koje su mu se našle na putu. Uz njega, svakog jutra, čim upalim svjetlo i otvorim prozor, žalostan stupac sa slikom crnca upozorava me da u kaznionici u Ohiju i danas izvršavaju smrtnu kaznu nad nekim Johnom Hicksom i tako svaki put zažmirim i počnem dan s kršćanskim pozdravom Zdravom Marije.

Svakoga dana, precizno poput manije, u središnjem dijelu novina upozoravaju me na porast cijena nafte, na rast inflacije, na pad vlade, na odron zemljišta u Irpiniji, na migrante mrtve stotinu metara nadomak plaži i na štrajk transportnih radnika što me precizno podsjeća da danas ništa od letenja! Ispod, red sunca, palmi, osvježavajućih pića uz more obojeno bojom kakvu nikad nisam vidjela obavješćuje nas da je dovoljan običan listić lutrije da bismo osvojili život u bojama.

S lijeve strane svakog dana стоји jedna priča koju samo jedanput na tjedan doživljavam jer riskiram da mi pukne srce ako je prečesto proživim. To je članak o Andrei B., trogodišnjem anđelu kojega je siromaštvo kukavički dotuklo i oduzelo mu život usred ravnodušne tišine jedne pučke četvrti u kojoj je više od tisuću stanovnika. Uvijek kad pročitam tu vijest, zaboravim plakati i, uzburkavši sve ogorčenje koje imam, pljunem svoj gnjev na svijet, pa se posvadim s Bogom i prestanem se moliti.

Katkada me, samoj u sobi kao u središtu svijeta, spopadne želja da poderem te listove i uništim te vijesti. No odmah zatim tjeskobno pomislim da bih se tada našla pred zrcalom, koje ne samo da odmjerava neuspjeh moga tijela već bi me, uključivši sjećanja, prisililo da se ogledam u žaljenju za životom koji je bio i sretan. Gospo moja, kako je bio sretan...

U tom bih zrcalu mogla ugledati dragu nesigurnost svojega dječjeg koraka kako mi dolazi ususret. Padala sam, a on je ustajao, ja sam se dizala, a on bi se spuštao. Između padova naučila sam raspoznavati širinu svojih osmijeha i duljinu svojih plačeva i iza toga sva raspoloženja i boje koje prate spektakl života. U tome sam odskoku naučila i pjevati...

Ova pjesma o Marinelli istinita je priča

Ona proljetos u rijeku je kliznula

La, la, la...¹

Uz slobodu koju daju pjesme obrubila sam usne krugom ruža, a sramotu prištića prerusila sam u nježnost tekućeg pudera. Popela sam se na potpetice za gospođe i na naivnost dokoljenki navukla čarobnu perfidnost mrežastih čarapa.

Zaigrana profilima divila sam se čudu dojki koje su širile majice, a preodijevanjem u odjeću za odrasle svojoj sam dobi dopustila da užurbano napreduje.

*Sama bez sjećanja na bol
Živjela si bez ljubavnih snova
La, la, la...*

Tim su promjenama prohujale i nježnosti moje majke, toliko rijetke da sam ih mogla nabrojiti, urezale su mi se u sjećanje. Vrijedile su zlata, a ja sam ih sve pohranila u svom odrazu kako bih mogla do njih kad god bih osjetila potrebu. Nježnosti iz siječnja koristile su mi i u kolovozu, a proljetni zagrljaji pomagali su mi prebroditi depresije koje bi me zahvaćale dolaskom jeseni.

*Bijel kao mjesec bio je njegov šešir,
A ogrtač kao ljubav rumen
La, la, la...*

Iznad zrcala, oko crnih mrlja od pljuvačke, prilijepila sam sva nepravedna godišnja doba koja su mi prešla preko srca. Sjećam se svih lastavica koje su polijetale i zaboravile se vratiti, sjećam se brojenja latica ivančica kad bi posljednja za kidanje uvijek bila protiv mene, a sjećam se i zvukova koji su bубnjali po svim onim zimskim ljubavima koje sam samo ja proživjela.

U toj osamljenosti časne sestre vitezovi na bijelom konju projahali bi toliko brzo da se nikad nije moglo prepričati nijedno njihovo zaustavljanje. Sve do onog dana kad stigao je on, Federico, tvoj otac, najljepši od svih i oslobođio me razočaranja pomilovavši me najnježnije na svijetu.

¹ Fabrizio de André, *La canzone di Marinella* (nap. prev.)

*Bilo je sunce i imala si lijepo oči
A on ti je poljubio usta i kosu
La, la, la...*

Iznad glazbe, iza papira i unutar toga zrcala još se danas mogu zavrtjeti u svojoj vjenčanici i u priči o ljubavi velikoj poput mora. Dragi moj, kad bi samo znao koliko smo tvoj otac i ja snova ostvarili čarobnim dodirom ljubavi.

*Bilo je poljubaca, bio je osmijeha
A ostali su samo različci
La, la, la...*

Sjećam se prve trudnoće, provedene promatrajući se u profilu. *Kad je trbuh okrugao, znači da stiže djevojčica*. Dali smo joj i ime, Mariarosa, kao Gospa i kao cvijet ruže. Rosa je rasla pred zrcalom i u mojoj krilu u sreći koja je trajala pet mjeseci, a onda je iznenada stigla tužna pljuska sudbine, koja je jednim udarcem ispraznila naša očekivanja i отправila naše dijete na počinak u raj, onamo gdje spavaju djeca koja nisu naučila što je život.

*Kažu da u rijeku si se vraćala
I ne zna se kako si se okliznula
La, la, la...*

A kod druge sam trudnoće strahovala od nove krađe i proživjela sam je daleko od svojeg odraza u zrcalu, a mjerila sam je samo intimnim zadovoljstvom pogleda. *Kad je trbuh zašiljen, znači da dolazi dječak*. I nakon devet mjeseci ispunjenih tjeskobama, uzdasima i molitvama, kao pobjeda života rodio si se ti, Drago biće...

Od silne sreće željela sam te nazvati Svjetlost, Zvijezda, Nebo, Srce, no onda sam pribjegla jednostavnoj muzikalnosti imena Gianluca. I danas, kad ponavljam tvoje ime, čini mi se kao da pjevam. *Gianluca, Gianluca, Gianluca...*

Pjevala sam i onog jutra, čim smo izišli iz bolnice, kad sam te prvi put pokazala širokogrudnom zagrljaju našeg zrcala. Bio si lak poput lahora, zatvoren u svjetloplavoj dekici, dok si micao ručicama i briznuo u plač, a na tom smo plaču tvoj otac i ja počeli ispisivati povijest jednog osmijeha.

I još smo ondje, u toj slici: ti, ja i moj voljeni Federico, i svaki put kad vas gledam i kad gledam sebe, ponovno proživljavam tu scenu i smjesta me bol kajanja podsjeti na to koliko strašno bijasmo sretni. Danas su se ti stari osmijesi, uzgojeni na suzama, vratili svojim početcima.

Svi smo i dalje ondje, zabrinuti zbog tvoga prvog kašlja, radujemo se tvome prvom zubiću, raspravljamo o značenju tvoje prve riječi: je li *da-da* ili *ta-ta*? ... Ondje smo, izbjegavamo akrobacije tvoga tricikla, skačemo s tobom zbog petice iz matematike, ondje sam, vadim pribadače iz usta dok ti uzimam mjere za plavo odijelce za prvu pričest.

Da, svi smo ondje, daleko od neugoda, slobodni da se stopimo sa sretnim bojama karnevala. Ondje, iza novina, obavijeni mirom pidžame, s nevjerljivom dobrotom „dobroga jutra“ i fantastičnim spokojem „lake noći“. Sutra putujemo! Ondje smo, s kovčezima u ruci imamo privilegij da se možemo „prepirati“ o odredištu izleta. Idemo u Rimini, u Riccione, Rim, San Marino, Cesenatico ili u Veneciju!

Ja bih dotle pozdravljalazrcalo inzistirajući na svojoj ljubavi prema Francuskoj: ali jednom u životu ćemo otići u Pariz? Hoćemo?...

Da! Nikad više!

I dalje smo svi ondje, neprekidno, a onda se dogodi da se zrcalo okrene i pokaže leđa te, preokrenuvši priču, oči prisutnih prisili da se uznemiruju zbog drugih navika.

Prolaze rupčići ispunjeni plačem. Prolaze i ponavljaju se molitve koje ne nalaze više odredišta. Prolaze sve vedrine koje su izgubile privilegij vječnosti i koje sad stare uz okrutne grimase tjeskobe.

Prozori više ne podnose sunce, garderoba postaje sve tužnija, ormari se pune tamnom odjećom. Uspavali su se pozdravi, a, kad se probude, za sobom vuku muku istrošenosti.

Soba i zrcalo prekinuli su suradnju i sada kukavički poput izdaje puštaju k sebi bilo koga. Ulaze tu liječnici, medicinsko osoblje, policija i karabinjeri. Ulaze i lažni prijatelji i laži utučene rodbine, ulaze zmijski jezici i vražji repovi koji šire očaj i zbumjenost u čistoću ljubavi. Jedne velike, velike ljubavi...

UGASITE SVJETLO I UKLONITE ZRCALO!

Gonite se dovraga i dodajte mi octa!

Federico, gdje si?...

Gianluca, čuješ me? Bože sveti, čuješ li me? – GIAN-LUCAAA!

Gianluca, Gianluca, Gianluca...

Gianluca, Gianluca, Gianluca...